

Léky pro dermatologická oddělení

Racionální zevní terapie

- Přípravek může splňovat tyto funkce:
  - úprava porušené fyziologické funkce kůže (nebo dočasná substituce ztráty této funkce)
  - terapie působením obsahových účinných látek
- Čehož lze dosáhnou nejen obsahem léčiv, ale i správně zvolenou aplikační formou.

- **Potřebného cíle se dosáhne:**

- současnou aplikací přípravků regenerujících (substituujících) a přípravků obsahujících cílené účinné látky
- aplikací jednoho přípravku splňujícího svoji aplikační formou a přítomným léčivem jak poslání fyziologické tak i léčebné

- **Prostředky upravující porušené fyziologické funkce:**

- **bariérová**

- indiferentní pasty
    - emoliencia, hlavně v/o (s minimálním obsahem syntetických emulgátorů)

- **depotní**

- indiferentní pasty (ZnO) vysycené zásypem

Doporučené zásady topické terapie

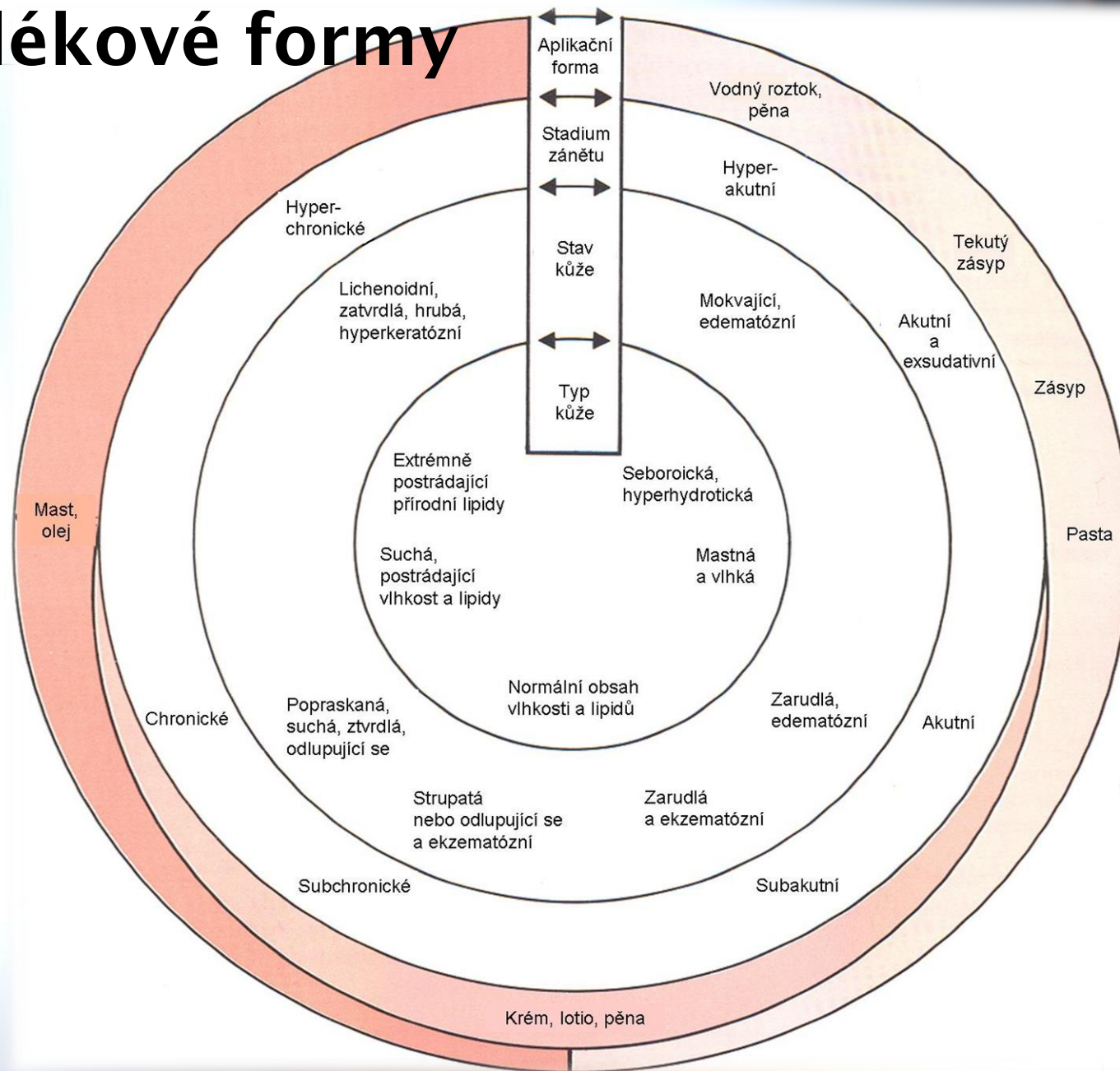
- Klinické stadium kožního onemocnění
- Výběr účinné látky
  - Snaha o co nejmenší počet léčiv v přípravku
- Dávat přednost otevřené aplikaci
- Zvolit druh a aplikační formu

Volba základu

- Stadium onemocnění
- Lokalizace
- Přítomnost a fáze zánětu
- Věk pacienta, typ a stav kůže
- Přijatelnost a kosmetologické hledisko
- Spotřeba přípravku

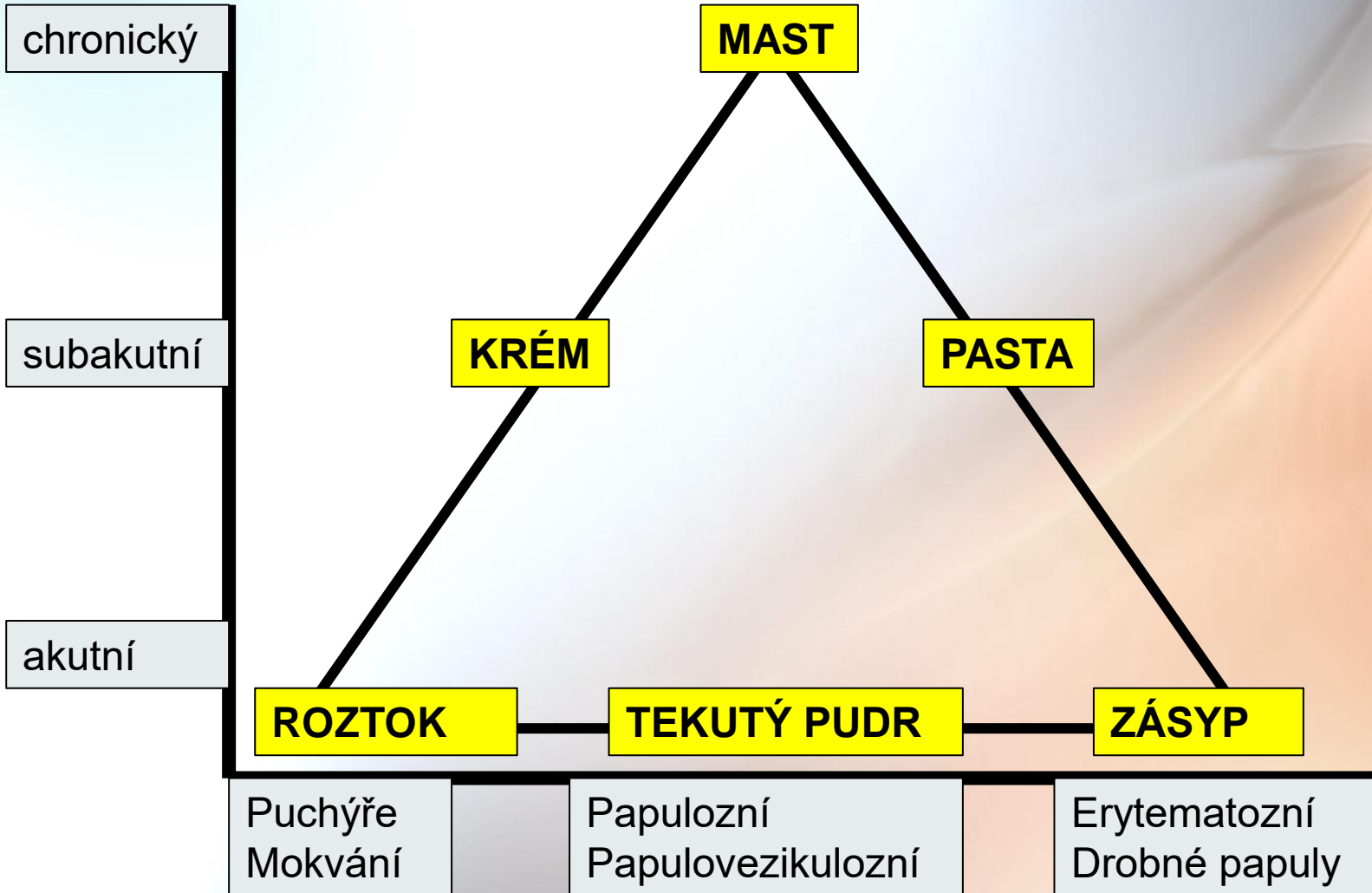

Volba lékové formy

Volba lékové formy

Stadium zánětu

Projevy

Vodné roztoky

- **Účinek**

- Chladivý - odpařováním vody po aplikaci na kůži
- Vhodný nosič pro protizánětlivou terapii

- **Indikace**

- akutní (i mokvavé), puchýřnaté, erozivní projevy
- dermatózy s přisychajícími krustami
- čištění spodiny ulcerózních projevů

- U dospělých možná přísada ethanolu (až 15-30 %)

- Aplikace - potírání, koupele, obklady

Ethanolové roztoky (60%)

- **Účinek**

- nadměrně vysušující, odmašťující
- primárně iritační

- **Indikace**

- ohraničené kožní projevy na nezánettivé kůži

- **Nehodí se**

- akutní a subakutní zánětivé dermatózy
- velké plochy kožního povrchu

Tekuté zásypy

- **Účinek**

- chladivý – odpařování vody
- mírně adstringentní, protizánětlivý (ZnO)
- mechanicky ochranný (vrstva suspendovaných částic)

- **Indikace**

- akutní a subakutní nemokvavé dermatózy
- svědivé dermatózy
- kontaktní dermatitidy, opruzení

- **Indiferentní základ:**

Zinci oxidi

Talci

Glyceroli 85%

Susp. Bentoniti (Susp. Aerosili) aa ad 100,0

- Možná přísada ethanolu
- Léčiva (např. mentol 1-2 %, kamenouhelný dehet 3-5 % aj.)

Zásypy

- **Organické povahy**

- škroby (*Amylum oryzae*, *Amylum tritici*, *Amylum solani*)
- omezené použití s ohledem na tendenci k bobtnání a zkvašování v zapářkových oblastech

- **Anorganické povahy**

- *Zinci oxidum*, *Talcum*, *Kaolinum ponderosum* (*Bolus alba*), *Calcii carbonas*, *Bismuthi subnitras* aj.
- jednotlivě i ve směsi

- **Účinek**

- ochlazují a vysušují kožní povrch
- po aplikaci zvětšují plochu kožního povrchu
- zmírňují (objektivně i subjektivně) zánětlivé projevy

- **Indikace**

- akutní (nemokvavé) a subakutní zánětlivé projevy

Pasty

- **Tuhé látky:** Zinci oxidum, Calcii carbonas, škroby (pšeničný, rýžový)
- **Podle obsahu tuhých látek**
  - měkké (do 40 %)
  - tuhé (více než 40 %)
- **Podle použitého základu**
  - oleopasty
  - hydropasty
  - oleokrémové pasty
  - hydrokrémové pasty
  - hydrogelové pasty

• Účinek

- povrchově chladivý, vysušující a protizánětlivý (ZnO)
- okluzivní, mírně adstringentní
- nahrazuje porušenou bariérovou funkci kůže
  - brání zvýšenému výdeji vody
  - reguluje průnik účinných látek (nahrazením epidermálního depa)

- **Indikace**

- zánětlivé akutní nemokvající, subakutní a chronické dermatózy
- jiné dermatózy spojené s poruchou bariérové funkce
- po přísadě účinných látek – léčebné zaměření (antiseptické, antimykotické, antiseboroické aj.)

- **Tenká vrstva aplikované pasty se může vysytit indiferentním zásypem**

Emulzní lotia

- Účinek
  - hydrofilní (o/v) – chladivý
  - lipofilní (v/o) – mírně okluzivní
- Použití – základy některých dermatologických extern (kortikosteroidy, antiseboroika, antibiotika aj.)

Krémy

- **Hydrokrémy (o/v)**

- **Účinek**

- chladivý, protizánětlivý
    - rychleji se vstřebávají
    - jsou snadno omývatelné vodou

- **Indikace**

- akutní a subakutní nemokvavé dermatózy
    - jsou vhodné do intertriginózních oblastí (náchylných k opruzení)
    - mohou se použít k odstranění (emulgací) oleopřípravků

Krémy

- **Oleokrémy (v/o)**

- **Účinek**

- částečně okluzivní, omezují výdej vody a tepla
    - obtížná omývatelnost vodou
    - účinné látky se uvolňují a vstřebávají pomaleji, avšak průnik je hlubší

- **Indikace**

- chronické dermatózy

- **Zástupce**

- **Hydrokrémy**

- Ambiderman, Neoaquasorbový krém, aniontový krém (Cremor anionicus), neiontový krém (Cremor nonionicus) aj.

- **Oleokrémy**

- cetanolový krém (Alcoholis cetylici cremor), krém s alkoholy tuku z ovčí vlny (Alcoholum adipis lanae cremor), chladivý krém (Cremor refrigerans), lanolin (Adeps lanae cum aqua), Cutilan (+ voda), Synderman + voda, změkčující krém (Cremor leniens) aj.

Masti

- **Oleomasti**

- **Účinek**

- okluzivní
      - zvýšení kožní teploty
      - zvýšená macerace rohových povrchových struktur – zvýšení průniku látek do hlubších vrstev pokožky
    - omezení odpařování vody a ztrát tepla
    - omezení vlivu vody a vodních par ze zevního prostředí
    - nemísitelnost a nesmývatelnost vodou

- Indikace

- chronické dermatózy, hlavně s hyperkeratoticko-skvamózními projevy (chronický ekzém, chronická psoriáza apod.)
- nejsou vhodné u dermatóz s akutnější zánětlivou složkou
- nejsou vhodné k aplikaci na větší plochy kožního povrchu, obzvlášť v teplých ročních obdobích
- nejsou vhodné pro aplikaci do ochlupených a zapárkových oblastí kožního povrchu

• Zástupce

- uhlovodíky (Vaselinum album, Vaselinum flavum)
- přírodní sloučeniny: vepřové sádlo (Adeps suillus), směsi rostlinných olejů a různých vosků
- emulgující masti: Synderman, mast s alkoholy tuku z ovčí vlny (Alcoholum adipis lanae unguentum) aj.

Gely

- **Hydrogely**

- **Účinek**

- chladivý, mírně protizánětlivý
    - opakovaná aplikace vede k odmaštění kožního povrchu a k přesušení kůže

- **Indikace**

- svědivé a mírně zánětlivé kožní projevy (solární dermatitida, urtikariální exantémy, reakce po bodnutí hmyzem apod.) – chladivý účinek
    - dle charakteru léčiva (antiaknózní, antiseptická, antiseboroická apod.) – vhodná je aplikace do vlasaté části hlavy

• Zástupce

- karbopolový gel – koncentrace kyseliny polyakrylové (karbomeru) $> 1\%$
- gel z methylcelulosy – koncentrace $> 3\%$
- gel z karmelosy sodné soli – koncentrace $> 4\%$

Doporučená množství topických magistraliter přípravků (g)

Místo aplikace	Kapalné	Polotuhé	Zásypy
Obličej	100	15	50
Ruce	200	50	100
Kštice	200	100	50
Paže/D. končetiny	200	200	200
Trup	500	200	200
Třísla	100	25	50

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

- **Acidum benzoicum**

- **Suspendovat:** předmístit ve vhodné pomocné látce
- **Rozpouštění:** Ve vodě těžce rozpustná (snadno ve vroucí)

- **Acidum boricum**

- Záleží na koncentraci
- **Suspendovat:** předmístit ve vhodné pomocné látce
- u hydrokrému lze při dostatečném množství vody rozpustit ve vnější fázi

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

- **Acidum salicylum**

- **Suspendovat:** předmístit ve vhodné pomocné látce
- Přípravky nezahřívat (rekrytalizace)

- **Balsamum peruvianum**

- **Rozpustit**

- Předmístit s ol. ricini – **oleokrémy, masti**

- **Emulgovat**

- Předmístit s polysorbátem 80 - **hydrokrémy**

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

- **Dexpantenol**

- **Rozpustit** - gely, hydrofilní krémy
horká voda
- **Emulgovat** - masti, oleokrémy (rozpustit
1:1 ve vodě)

- Eroze rohovky
- Lupénka
- Bércové vředy
- Popáleniny I. Stupně
- Xerodermie

Emolienční mast (krém)

Rp.

Dexpanthenoli	5,0
Tocoferoli	0,5
Urea Purae	5,0
Ac. Lactici	1,0
Natr.Lac.Sol 50%	4,0
Dimeticoni	6,0
Glyceroli 85%	2,0
Aq.Purif.	14,0
Cutilani	ad 100,0g

M.f. Ung.

Příprava:

- Smíchat Ac.lactici, $\ominus$ Natrii lactici, 6g H₂O a glycerol v kádince → rozpustit močovinu
- V misce ke cutilanu přidat tocoferol a dimeticon
- Vemulgovat roztok
- rozpustit dexpanthenol v 5g teplé H₂O → po zchlazení přidat ke směsi (zbytek H₂O k vypláchnutí kádinky, poté opět přidat ke směsi).

Užití:

- zvlhčující, regenerační, změkčující; tvorba ochranného filmu, suchá a ekzematózní, atopická pokožka, snižuje svědivost

Emolienční mast s 10% konopného oleje (krém)

Rp.

Ac. lactici	0,5
Aq. pur.	7,0
Cannabis sat. oleum	5,0
Cutilani	28,95
Dexpanthenoli	2,5
Dimeticoni 350	1,5
Glyceroli 85%	1,0
Lavandulae ol.	0,05
Natrii lactatis sol.	2,0
Urea	1,5

M.F. Ung

Příprava:

- Smíchat Ac.lactici, ⊖ Natrii lactici, 2g H₂O a glycerol v kádince → rozpustit močovinu
- V misce ke cutilanu přidat dimeticon
- Vemulgovat roztok
- Rozpustit dexpanthenol v 5g teplé H₂O → po schlazení přidat ke směsi
- Na závěr přidat lněný olej a levandulovou silici

Užití:

- Zvlhčující, regenerační, změkčující; tvorba ochranného filmu, suchá a ekzematózní, atopická pokožka

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

- **Dithranol**

- **Suspendovat**
- Nerozpustný ve vodě
- Ve vodném prostředí - oxidace!!!
  - I v emulzních přípravcích

Použití

- Psoriáza (antiproliferativní účinky)
  - 0,03 - 0,05 %
  - Pomalejší nástup účinku než KS
  - Bez rebound fenoménu

Mast s dithranolem

Rp.

Dithranoli	0,1
Ac. salicylici	5,0
Vaselini flavi	ad 100,0

M.f. Ung.

Příprava:

- Rozetřít dithranol
- Přidat rozdrobněnou kys. salicylovou
- **Předmíchat s tekutým parafínem**
- Po částech přidávat vaselinu
- Pokojová teplota!!!

Užití:

- psoriáza

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

- **Chloramphenicol**

- **Emulgovat - oleomasti, oleokrémy**

- rozpustit za zvýšené teplotě 1:5 v propylenglykolu

- **Suspendovat - oleomasti bez emulgátoru**

- jemně rozdrobnit (za pomoci ethanolu - TPL), předmísit s parafínem; bezvodé oleomasti

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

• Kortikosteroidy

- 1. třída účinnosti

- Dexamethason do 0,01%
- Dexamethason-acetát do 0,01%
- Hydrokortison
- Hydrokortison-acetát
- Prednisolon

- 2. třída účinnosti

- Dexamethason do 0,03%
- Dexamethason-acetát do 0,03%
- Triamcinolon acetonid do 0,1%
- Fluocinolon acetonid do 0,01%

- 3. třída účinnosti

- Dexamethason do 0,08%
- Triamcinolon acetonid do 0,2%
- Fluocinolon acetonid do 0,1%

- 4. třída účinnosti

- Dexamethason do 0,1%
- Fluocinolon acetonid do 0,2%

- Třetí a čtvrtá třída KI u těhotných a dětí do 2 let
- Lipofilnější molekuly – depo v epidermis
- Rebound fenomén
- Většinou suspenzní přípravky
- V případě roztoků v propylenglykolu lze emulgovat/mísit

Hydrokortisonová mast s mandlovým olejem

Rp.

Hydrocortisoni 0,25/0,5/1,0

Zinci oxidi 4,2

Cerae Albae 10,4

Vaselini albi 10,4

Amygdal. ol. raff. ad 100,0

M.f. ung

Příprava:

- Předmíchat prachy v oleji
- Připravit základ z lipofilních složek
- Suspendovat

Užití:

- Protizánětlivá mast

Gynekologický krém

Rp.

Dexamethasoni	0,005
Propylenglycoli	3,5
Nystatini	3 MIU
Crm. Neoquasorb ad 50,5g	

M.f. crm

D.S. 1-2x denně

Příprava:

- Předmíchat nystatin s dexametasonovou triturací
- Přidat propylenglykol, poté přidávat crm. neoquasorb v ekvivalentních dílech, homogenizovat

Použití:

- Protizánětlivý a antimykotický efekt

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

- **Metronidazol**

- **Suspendovat** - masti, krémy

- jemně rozdrobnit (EtOH)

- **Rozpustit** - hydrogely

- Těžce rozpustný ve vodě

- Maximální obvyklá koncentrace 0,8 %

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

- **Nystatin**
  - **Suspendovat**; glycerol (gely, slizy) nebo oleje (olivový) / základ (masti krémy)
- **Pix lithantracis**
  - **Rozpustit**; oleomasti, oleokrémy
  - **Emulgovat (P80)**; hydrokrémy
- **Sulphur ad usum externum**
  - **Suspendovat**
  - Adstringens, antiseboroikum, antimykotikum, keratolytikum

Mast na chronické projevy

Rp.

- **Ac. salicylici**
- **Picis lithanthracis**   **aa 5,0**
- **PS80/Span 80**
3,0
- **Vaselini fl.**   **ad 100,0**
- **M. f. ung.**
- **D. S. Na ložiska 1× denně na noc**

Příprava:

- Rozptýlit dehet ve vazelíně pomocí Span 80
- Připravit suspenzní mast s kyselinou salicylovou

Použití:

- Psoriatické projevy

Medicinální šampon

Rp.

Liq. Carb. Detergens	10,0
Resorcinol	2,0
Spir. Sapon. Kalini	ad 200,0
M.f. sol	

Příprava:

- Tinktura z kamenouhelného dehtu a resorcinol se rozpustí v lihu s draselným mýdlem

Použití:

- Šupinovitě projevy ve kštici, adstringens

Antiseboroický tekutý zásyp se sírou

Rp.

Sulphuris praecipitati	5,0
Zinci oxidi	15,0
Talci	15,0
Glycerol	15,0
Aq. Purificata	ad 100,0
M. f. susp.	

Příprava:

- Předmíchat prachy s glycerolem
- Po částech přidávat vodu (lépe aerosil)
- Homogenizovat

Použití:

- Antiseboroický přípravek

Antiseboroický zásyp

Rp.

Sulphuris praecipitati 1,5

Acidi salicylici 0,5

Zinci oxidi

Talci aa ad 30,0

M. f. plv.

Použití:

- Antiseboroický přípravek

Zpracování vybraných léčiv do polotuhých přípravků

- **Tetracyclin**
  - **Suspendovat**; oleopřípravky
- **Urea**
  - **Rozpustit** – hydrokrémy
  - **Emulgovat** – emulgující i emulzní oleomasti, oleokrémy
  - **Suspendovat** – bezvodé oleomasti

Tetracyklinový líh

Rp.

Tetracyclini HCl	0,3
Ethanoli 60 %	ad10,0

M. f. sol.

**D. S. 3% tetracyklinový líh, 2-3×
denně na ložiska**

Příprava:

- Tetracyklin HCl se rozpustí v ethanolu

Použití:

- Antibiotický líh

DALŠÍ PŘÍKLADY TOPICKÝCH PŘÍPRAVKŮ

Mast s levandulovou silicí

Rp.

Ol. Levandullae	3,0
Glycerini	10,0
Aq. Calcis	20,0
Syndermani	50,0
Vas. Flavi	20,0

M.f. ung

D.S. k promaštění

Příprava:

- Připravit základ
- Emulgovat Aq. Calcis a Glycerol
- Na závěr Lavandullae eth.

Použití:

- Zvýšení pH, mírný antimikrobní efekt (aq. calcis)
- Zvýšení perfuze, antiseptikum (levandulová silice)
- protisvědivý (telaprevir - vyrážka)

Kapsaicinová mast

Rp.

Mentholi	2,5
Methylsalicylati	15,0
Camphori	5,0
Tinct.capsaicini	5,0
Ol.lavandulae	1,25
Ambidermani	221,25

M.f. ung

D.S. několikrát denně

Příprava:

- Menthol a kafr = eutektická směs
- Přidat k ambidermanu, homogenizovat
- Přidat methylsalicylát, tinct. capsaicini a levandulovou silici

Použití:

- Antiiritační, protizánětlivý, analgetický a adstringentní efekt
- zlepšení prokrvení (kapsaicin)

Pediatrická dermatologie

Riziková léčiva

Kyselina boritá

- do 10 let věku nepoužívat (výběr vhodnějšího léčiva podle požadovaného efektu: keratoplastický, adstringentní, epitelizační, antiseptický)

Genciánová violet

- Orální kandidóza, afty = obsolentní; intertriginózní oblasti - nekróza

Fenol

- nefro/hepatotoxický, malá ohraničená místa (antiseptika - např. karbethopendecinium bromid)

Resorcinol

- (methemoglobinemie, hemoglobinurie)

Salicylová kyselina

- omezeně - (močovina/dexpanthenol)

Chlorhexidin-glycerolový roztok

Rp.

Chlorhex. D. Sol. 20% 2,0

Glycerol ad 20,0

M.f. sol.

Příprava:

- Smísí se roztok chlorhexidinu s glycerolem

Užití:

- Antiseptikum do dutiny ústní

Panthesil K 3%

Rp.

Dexpanthenoli	5,0
Urea Purae	3,0
Ac. Lactici	1,0
Natr.Lac.Sol 50%	4,0
Dimeticoni	6,0
Glyceroli 85%	2,0
Aq.Purif.	14,0
Cutilani	ad 100,0g
M.f. Ung.	

Příprava:

- Smíchat Ac.lactici, $\ominus$ Natrii lactici, 6g H₂O a glycerol v kádince → rozpustit močovinu
- V misce ke cutilanu přidat dimeticon
- Vemulgovat roztok
- rozpustit dexpanthenol v 5g teplé H₂O → po schlazení přidat ke směsi (zbytek H₂O k vypláchnutí kádinky, poté opět přidat ke směsi).

Užití:

- zvlhčující, regenerační, změkčující; tvorba ochranného filmu, suchá a ekzematózní, atopická pokožka, snižuje svědivost

Solutio laglyk

Rp.

Ac. Lactici	1,0
Natr.Lac.Sol 50%	4,0
Glycerol	40,0
Natrii chloridi	8,6
Aqua purificata	ad 1000,0
M.f. Sol.	

Příprava:

- Všechny složky jsou hydrofilní a mísitelné

Užití:

- K vysýchavým obkladům

Infichtol

Rp.

Ichtammol	2,0
Zinci Oxidi	20,0
Olivae ol. raff.	15,0
Vaselini album	100,0
M.f. Ung.	

Příprava:

- Zinci oxidi předmícháme s olejem
- Suspendujeme do vazeliny
- Vemulgujeme ichtammol (na základě vodného čísla)

Užití:

- Chronické ekzémy, akné, hnisavé záněty malého rozsahu, nemokvající opruzeniny

Zdroje

Periodika:

Magistraliter receptura v dermatologii

Pediatric pro praxi

Praktické lékárenství

Knihy:

- Zbyněk Sklenář et al.: Magistraliter receptura v dermatologii
- Zbyněk Sklenář et al.: Magistraliter receptura ve stomatologii

Další

semináře

www.magistraliter.cz

DĚKUJI ZA POZORNOST